

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора географічних наук, професора, декана
географічного факультету Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка**

Кузишина Андрія Васильовича

на дисертаційну роботу Колосівського Назарія Ігоровича

**«Геопросторова організація та планування соціальної інфраструктури
Чернівецької області»,**

**представлену до захисту на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 10 Природничі науки за спеціальністю 106 Географія**

**Актуальність обраної теми дослідження та її зв'язок із планами і
напрямами науково-дослідних робіт наукових установ і організацій.**
Актуальність дисертаційної роботи зумовлена сучасними трансформаційними
процесами, які відбуваються в Україні та безпосередньо впливають на
соціальну сферу. Децентралізація управління, що супроводжується передачею
значної частини повноважень на рівень територіальних громад, актуалізує
необхідність комплексного аналізу стану соціально-інфраструктурного
забезпечення населення саме на локальному рівні.

Суттєвим чинником є також вплив глобальних і національних викликів,
зокрема пандемії COVID-19 та повномасштабної військової агресії РФ проти
України, які призвели до змін у структурі попиту на соціальні послуги,
трансформації форматів їх надання та загострення наявних проблем. У цих
умовах дослідження геопросторової організації соціальної інфраструктури
набуває особливої ваги.

Вибір Чернівецької області як території дослідження є обґрунтованим,
оскільки цей регіон характеризується прикордонним положенням, значною
природною та соціально-економічною неоднорідністю, що створює специфічні
умови для формування та функціонування соціальної інфраструктури. Таким

чином, тема дисертації є своєчасною, науково значущою та має виразну практичну спрямованість.

Дисертаційна робота виконана у руслі актуальних наукових досліджень у сфері суспільної географії та просторового планування. Вона безпосередньо пов'язана з науково-дослідною тематикою кафедри географії України та регіоналістики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Зокрема, дослідження є складовою частиною наукової теми «Просторове планування і трансформаційні процеси регіонального розвитку Карпато-Подільських областей України» (№ 0121U100332), що свідчить про його інтегрованість у ширший контекст регіональних досліджень.

Крім того, результати дисертації узгоджуються з практичними завданнями регіонального розвитку, зокрема враховані при розробці стратегічних документів Чернівецької області, що підсилює прикладний характер роботи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що сформульовані у дисертації, їхня достовірність. Сформульовані у дисертації наукові положення є належним чином аргументованими та базуються на сучасних теоретико-методологічних підходах суспільної географії. Автором чітко визначено мету і завдання дослідження, які послідовно реалізовано у процесі виконання роботи.

Методологічна база дослідження включає поєднання загальнонаукових і спеціальних методів, серед яких особливе місце займають геоінформаційні технології, картографічне моделювання, методи статистичного аналізу та типізації. Використання ГІС (QGIS, GRASS GIS) дозволило отримати низку картосхем, що відображають просторову організацію соціальної інфраструктури Чернівецької області.

Достовірність отриманих результатів забезпечується широкою інформаційною базою, яка охоплює офіційні статистичні дані, матеріали органів влади, відкриті геопросторові ресурси, а також результати власних розрахунків автора. Проведений аналіз, включаючи розрахунок коефіцієнтів

локалізації, територіальної концентрації, Енгеля, Гольца та інших показників, свідчить про високий рівень аналітичного опрацювання матеріалу.

Наукова новизна результатів дослідження. У дисертації *вперше*:

– на основі аналізу наукових праць із суспільної географії, економіки, соціології та інших наук узагальнено підходи до розуміння поняття «соціальна інфраструктура»;

– проаналізовано сучасний стан соціальної інфраструктури Чернівецької області, визначено її територіальні диспропорції та особливості просторової організації;

– здійснено типізацію територіальних громад Чернівецької області відповідно до рівня розвитку соціальної інфраструктури та її окремих компонентів;

– сформульовано практичні рекомендації щодо перспектив її подальшого розвитку.

Удосконалено:

– методику суспільно-географічного дослідження соціальної інфраструктури шляхом інтеграції класичних і сучасних методів дослідження;

– підхід до структурування складових соціальної інфраструктури;

– систематизацію чинників, що впливають на формування та розвиток соціальної інфраструктури регіону.

Набули подальшого розвитку:

– суспільно-географічні дослідження соціальної інфраструктури Чернівецької області;

– теоретичні положення щодо впливу різних чинників на процеси формування, функціонування та розвитку соціальної інфраструктури регіону.

Стиль викладання дисертації, відповідність її тексту встановленим вимогам. Дисертаційна робота за структурою, змістом, обсягом та оформленням відповідає встановленим вимогам до дисертацій на здобуття

наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 106 Географія. Результати дослідження викладено у доступній для фахівців формі. Робота логічно структурована, основні ідеї чітко аргументовано, текст оформлено відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України. Усі запозичення супроводжуються належними посиланнями на джерела. Аналіз тексту дисертації не виявив ознак порушення принципів академічної доброчесності.

Дисертаційна робота є самостійною науковою працею, у якій відображено власні напрацювання автора, що забезпечило виконання поставлених завдань і досягнення мети роботи. Теоретичні положення та висновки сформульовано дисертантом особисто.

Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання. Практична цінність дисертації полягає у можливості використання її результатів у процесах стратегічного планування розвитку регіону та територіальних громад. Запропоновані підходи до оцінювання рівня розвитку соціальної інфраструктури та типізація громад можуть бути застосовані органами місцевого самоврядування при прийнятті відповідних управлінських рішень.

Важливим є те, що результати дослідження вже впроваджені у практику, зокрема враховані при розробці Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2027 року та Програми економічного і соціального розвитку Чернівецької області на 2025 рік (довідка № 01-12/23-255 від 26.02.2026 р.). Також результати використані при формулюванні узагальнюючих висновків завершального звіту кафедри географії України та регіоналістики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича на тему: «Просторове планування і трансформаційні процеси регіонального розвитку Карпато-Подільських областей України» (довідка № 16/19-834-26 від 23.02.2026 р.) та в освітньому процесі на географічному факультеті зазначеного закладу (довідка № 16/19-873-26 від 25.02.2026 р.). Крім того, матеріали дисертації можуть бути

використані в подальших наукових дослідженнях у сфері суспільної географії та регіонального розвитку.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Дисертаційна робота характеризується чіткою структурою та логічною послідовністю викладу матеріалу. Вона складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі розкрито теоретико-методологічні засади дослідження соціальної інфраструктури, уточнено її сутність та компонентну структуру, а також обґрунтовано методичний інструментарій дослідження.

Другий розділ присвячено аналізу чинників формування та розвитку соціальної інфраструктури, включаючи як природно-географічні, так і суспільно-географічні аспекти, що дозволяє комплексно оцінити передумови її формування на досліджуваній території.

У третьому розділі здійснено ґрунтовний аналіз сучасного стану соціальної інфраструктури Чернівецької області, виявлено територіальні диспропорції, проведено типізацію територіальних громад та оцінено рівень доступності соціальних послуг.

Четвертий розділ має виразну прикладну спрямованість і містить пропозиції щодо вдосконалення планування розвитку соціальної інфраструктури, включаючи механізми її модернізації та результати SWOT-аналізу.

Кожен розділ логічно завершений відповідними висновками. Робота містить значну кількість картографічних матеріалів, що підвищує наочність і аналітичну цінність дослідження. Загалом дисертація є завершеним науковим дослідженням.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях. Основні положення та результати дисертаційного дослідження відображено в п'яти наукових публікаціях у фахових виданнях

України категорії Б та апробовано на семи конференціях і одному семінарі. Крім того, опубліковано дві наукові праці, які додатково відображають результати дисертації.

Опубліковані праці здобувача повною мірою відображають основні положення дисертації, винесені на захист. Із публікацій, виконаних у співавторстві, використано лише ті ідеї та результати, що належать здобувачу особисто.

Кількість, обсяг і зміст опублікованих праць відповідають вимогам п. 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (Із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022, № 502 від 19.05.2023, № 507 від 03.05.2024) і надають автору право на публічний захист дисертації. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, у якій здійснено комплексне дослідження соціальної інфраструктури Чернівецької області.

Дискусійні положення дисертаційного дослідження, зауваження та пропозиції.

Відзначаючи вагомість здобутків дисертаційного дослідження Н.І. Колосівського, відзначимо, що є окремі дискусійні положення, які потребують додаткового обговорення. Доцільно також висловити й деякі побажання. Зокрема:

1. У першому розділі дисертаційної роботи автором здійснено ґрунтовний аналіз підходів до трактування поняття «соціальна інфраструктура» та запропоновано власне визначення цієї дефініції як матеріальної основи, що створює сприятливі умови для підвищення якості життя населення. Разом із тим, у роботі певною мірою простежується термінологічне зближення понять «соціальна інфраструктура», «соціальна сфера» та «сфера послуг». У зв'язку з

цим доцільним було б більш чітко окреслити межі між зазначеними категоріями, визначити їхні відмінності та взаємозв'язки у контексті суспільно-географічного дослідження. Це дозволило б посилити теоретико-методологічне підґрунтя роботи та уникнути окремих дискусійних моментів у трактуванні базових понять.

2. Беззаперечно позитивним аспектом дисертації є використання сучасних геоінформаційних технологій та ГІС-пакетів QGIS і GRASS GIS для аналізу геопросторової організації соціальної інфраструктури Чернівецької області. Однак у роботі недостатньо детально висвітлено алгоритм проведення геоінформаційного моделювання, методику побудови картографічних моделей, а також критерії вибору окремих методів просторового аналізу. З огляду на це, доцільно було б ширше розкрити технічні та методичні аспекти використання ГІС-технологій, що підвищило б наукову відтворюваність дослідження та практичну цінність отриманих результатів для інших науковців і фахівців у сфері просторового планування.

3. У другому розділі дисертації автором запропоновано розгорнуту класифікацію чинників формування та розвитку соціальної інфраструктури регіону за різними критеріями: походженням, характером, тривалістю, рівнем виникнення, керованістю, наслідками тощо. Такий підхід свідчить про комплексність проведеного дослідження. Водночас окремі групи чинників частково дублюються або мають між собою змістовий перетин, що дещо ускладнює сприйняття запропонованої класифікації. У подальших наукових розвідках доцільно було б приділити більше уваги ієрархізації чинників, визначенню їхньої пріоритетності та сили впливу на розвиток соціальної інфраструктури, а також встановленню причинно-наслідкових зв'язків між окремими групами чинників.

4. Позитивно оцінюючи увагу автора до впливу сучасних викликів – пандемії COVID-19 та російсько-української війни – на функціонування соціальної інфраструктури, варто зазначити, що відповідний аналіз у роботі має переважно описовий характер. Зокрема, недостатньо конкретизовано кількісні

показники впливу цих процесів на окремі складові соціальної інфраструктури: рівень доступності послуг, зміну навантаження на заклади охорони здоров'я, масштаби цифровізації освітніх та адміністративних послуг тощо. Більш детальне використання статистичних даних, порівняльних таблиць або динамічних показників дозволило б суттєво посилити аналітичну складову дисертаційного дослідження.

5. У третьому розділі дисертації автором проведено розрахунок коефіцієнтів локалізації, територіальної концентрації, Енгеля, Гольца та інших показників для оцінювання рівня розвитку соціальної інфраструктури територіальних громад Чернівецької області. Разом із тим, у роботі недостатньо уваги приділено обґрунтуванню вибору саме цих коефіцієнтів та інтерпретації отриманих результатів. Зокрема, дискусійним залишається питання меж застосування окремих показників у суспільно-географічних дослідженнях соціальної інфраструктури. У зв'язку з цим доцільним було б розширити методичний коментар щодо використання зазначених коефіцієнтів, а також більш чітко пояснити практичне значення отриманих розрахунків для оцінювання просторових диспропорцій у розвитку громад.

6. Науково цінним є здійснений автором геопросторовий аналіз транспортної доступності закладів охорони здоров'я та освіти Чернівецької області. Водночас у роботі недостатньо враховано сезонний аспект транспортної доступності, що особливо актуально для гірських територіальних громад регіону. Відомо, що у зимовий період погодні умови, стан дорожнього покриття та особливості рельєфу можуть суттєво впливати на фактичний рівень доступності соціальних послуг для населення. У подальших дослідженнях доцільно було б врахувати сезонну мінливість транспортної доступності, а також можливість використання сценарного моделювання для оцінювання ризиків транспортної ізоляваності окремих громад.

7. У четвертому розділі дисертації автором запропоновано механізм забезпечення розвитку регіональної соціальної інфраструктури, який включає шість взаємопов'язаних етапів – від визначення цілей і пріоритетів до

оцінювання результатів реалізації заходів. Попри безперечну практичну цінність запропонованого підходу, зазначений механізм має переважно концептуальний характер. У роботі доцільно було б детальніше розкрити інструменти практичної реалізації окремих етапів, визначити систему кількісних індикаторів оцінювання ефективності запропонованих заходів та окреслити можливості їх адаптації для громад різних типів. Це надало б запропонованому механізму більш прикладного характеру та розширило можливості його використання органами місцевого самоврядування.

В цілому наведені дискусійні положення і побажання не є принциповими і жодним чином не зменшують наукову цінність та загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Колосівського Н. І.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Колосівського Назарія Ігоровича на тему «Геопросторова організація та планування соціальної інфраструктури Чернівецької області» є актуальним, самостійним і завершеним науковим дослідженням, яке характеризується науковою новизною, теоретичною та практичною значущістю отриманих результатів.

Робота відповідає вимогам чинного законодавства України щодо дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, зокрема «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р., № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.05.2024 р.), а також «Вимогам до оформлення дисертації», затверджених Наказом Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.).

Вважаємо, що Колосівський Назарій Ігорович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 10 Природничі науки за спеціальністю 106 Географія.

19.05.2026 р.

Офіційний опонент:

доктор географічних наук, професор,
декан географічного факультету
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Андрій КУЗИШИН

Від імені:
Голова відділу кадрів

A. Kyzishyn

Кузишин А.

Голова відділу кадрів